

***A cau d'orella...* o llegir, escoltar i parlar de llibres. El club de lectura des de l'escola.**

AMÀLIA RAMONEDA

Activitat dins el pla de lectura de centre

Com totes les accions que es duen a terme des de l'escola i que tenen a veure amb la lectura, el club de lectura és una activitat de dinamització de la lectura que s'ha d'articular dins el Pla de Lectura de Centre, des d'on han de quedar definits els objectius, l'organització amb els horaris, els grups lectors, i la metodologia emprada, així com els criteris de selecció dels llibres que es llegiran durant el curs, els llibres triats i les activitats que se'n derivaran. És una activitat que, com totes les que es plantegen des de la biblioteca escolar, es fa amb la intenció de reforçar els hàbits lectors.

Què és un club de lectura?

El club de lectura és una activitat que pren forma de tertúlia literària i que s'expandeix amb les biblioteques públiques. Hi ha una sèrie de factors que conflueixen a l'hora de portar i adaptar els clubs de lectura als centres educatius:

- L'arrelament de la literatura infantil i juvenil a l'escola. L'escola és un dels marcs on més es parla de llibres, i per tant un dels llocs idonis per fomentar l'hàbit lector
- L'escola situa a la comprensió lectora com a aspecte basal per fer front al fracàs escolar
- Des dels centres educatius es fa palesa la incidència de la lectura en la formació del lector:
 - en el reforç de la mecànica lectora
 - en la comprensió lectora
 - en el coneixement d'un mateix, amb la construcció i definició de gustos i criteris personals, els nois i noies aprofundeixen en el que els agrada llegir i per què
 - en la formació literària i artística, articulant el que s'ha llegit amb els referents clàssics i
 - en els valors que es desprenen de la lectura i de l'activitat del club de lectura.

Tots els clubs de lectura coincideixen en uns trets específics, es tracta d'una activitat voluntària per formar part d'un grup que vol llegir i parlar de llibres. A partir d'una lectura establerta els membres del club ens trobem per compartir impressions amb el guiatge d'un coordinador que anirà conduint la conversa amb la intenció d'aprofundir en la lectura. De manera que aquestes tertúlies es converteixen en una bona acció per al foment de la lectura des de l'àmbit més íntim de l'acte de llegir, el que té a veure amb l'esforç de la lectura, l'atenció, la reflexió, establint lligams amb les altres lectures i amb el món que ens envolta. I també des de l'àmbit més social, el que té a veure amb la conversa, la construcció del discurs, l'empatia amb els membres del grup i l'acceptació d'altres punts de vista.

De clubs de lectura, n'hi poden haver de moltes menes:

- En funció de la tipologia de llibres:
 - Temàtics, els llibres que es llegeixen són del mateix tema o gènere, o subgènere. Per exemple es pot organitzar un club de lectura de poesia, o de novel·la negra, o de llibres de què s'han fet adaptacions cinematogràfiques, lectures pedagògiques
 - Oberts: els llibres que es llegeixen se seleccionen pensant en gèneres, temes o subgèneres ben diferents, atenent només la seva qualitat.
 - De llengües estrangeres, per tal de fomentar també l'aprenentatge d'una altra llengua, i per tant tenint molt en compte el nivell dels materials i dels participants.
- Adreçats a col·lectius específics, és el nostre cas, perquè ens adrecem als centres educatius. En els centres educatius podem pensar en un club de lectura que els participants siguin:
 - El claustre de mestres o professorat.
 - Les famílies
 - Els infants i joves del centre

Hi ha diverses experiències molt interessants en tots els àmbits, però nosaltres ens centrem en la viscuda des de la Biblioteca de l'Associació de Mestres Rosa Sensat amb infants i joves de les escoles i casals dels districtes.

El club de lectura en el centre educatiu

Investigadors que analitzen els clubs de lectura diuen que quan es fan amb infants i joves, es fa més un llibre fòrum que un club de lectura. L'argument principal és que amb els nois i noies incidim més en el que passa, és a dir, en l'argument, que en les tècniques, recursos i en el com està narrat. La nostra experiència no és aquesta, hem treballat amb infants de Cicle mitjà de primària i hi hem parlat de tècniques i recursos narratius, sense deixar-nos els plàstics; hem reflexionat en el perquè de l'impacte del llibre que hem llegit, i això sempre es fa des de la literatura i des de la il·lustració.

Amb els nens i nenes de cicles anteriors es poden fer altres activitats que s'acosten molt a un club de lectura, o que en poden ser una bona introducció, per exemple una lliga de llibres, una selecció de lectures per a la revista de l'escola o el blog... I totes les activitats que ens fan llegir i parlar del que hem llegit.

Tot i que és una activitat voluntària, és a dir, a la qual participen els nens i nenes que ho volen, i es du a terme en horari no lectiu; com que té lloc en el marc de l'escola o l'institut, s'entén com una activitat lúdica i educativa que incideix plenament en l'hàbit lector, la qual té com a finalitat que els nens i nenes descobreixin la lectura com a plaer, com a diversió, i que aquest plaer l'expandeixin durant el temps de lleure, afavorint que cada vegada es llegeixi més, que el temps de lleure destinat a la lectura creixi amb els infants, i que una lectura ens porti a una altra lectura.

Per tal que això sigui així, en les trobades per parlar de la lectura feta, haurem d'utilitzar tot el poder de persuasió i simpatia, tenint present la voluntarietat de l'activitat i l'esforç i el temps de dedicació per part dels infants i joves; venir a la biblioteca per parlar del llibre que hem llegit els ha de ser una activitat gratificant, per això, sovint, hem de jugar amb el factor sorpresa, que en molts casos ve determinat pel tipus d'activitat que es fa a l'entorn de la lectura, o amb el suggeriment d'altres lectures similars, o amb l'escenificació de l'espai on ens trobem per fer el club. Sense perdre de vista que l'objectiu sempre ha de ser reflexionar sobre els diferents aspectes del llibre, analitzar-ne els personatges i les seves relacions, el context històric, els aspectes sociològics, la vinculació amb el món real, les tècniques narratives i gràfiques utilitzades per l'autor com a via de transmissió...

Els protagonistes del club: els lectors, el dinamitzador, els llibres

Els lectors

Hem de tenir sempre present que els nois i noies s'han apuntat de manera voluntària al club per fer una activitat que no deixa de ser educativa. Que dediquen un temps de lleure, en què podrien estar fent altres activitats, a llegir, a reflexionar sobre el que llegeixen i, en fi, a prendre notes si cal per poder compartir millor el que els ha suggerit la lectura. També hem de tenir present que el grau de dedicació dels nois i noies de primària, secundària o batxillerat no és el mateix. Les dificultats i el temps de dedicació creix amb ells.

Als lectors i lectores del club, se'ls demana un compromís, el de la lectura dels llibres seleccionats, l'assistència a les trobades per parlar de la lectura i la participació en la conversa. Es pot donar el cas que per algun motiu un participant no vulgui parlar d'un llibre en concret, s'ha de respectar sempre que s'intueixi un conflicte personal o cultural, que formi part de la seva intimitat i que no vulgui debatre. En els casos de timidesa dels participants el dinamitzador haurà de saber estirar dels fils per crear un clima relaxat i convidar al diàleg.

Els nois i noies arriben al club amb un bagatge de lectures que pot ser molt diferent, com diferents són les experiències viscudes. Aquest fet enriqueix el grup i l'hem de saber encaminar per construir un discurs inclusiu a l'hora de donar la paraula i compartir reflexions.

El dinamitzador

El dinamitzador té la responsabilitat d'organitzar tot el que té a veure amb el club de lectura, per bé que hi haurà decisions que haurà de prendre amb altres membres del claustre i que pot demanar assessorament a grups o institucions que tenen més experiència, com és el cas de l'Associació de Mestres Rosa Sensat o el Consell Català del Llibre per a Infants i Joves (CLIJCAT), que organitza el Premi Atrapallibres per a primària i el Protagonista jove per a secundària des de fa uns quants anys.

Recapitulant, la persona que dinamitza el club ha de:

- Establir l'organització de l'activitat, a quin cicle vol adreçar-se, el calendari, horari, i espai que utilitzaran
- Fer la selecció de lectures
- A mesura que es va llegint el llibre, prendre notes dels temes, i aspectes dels quals pot estirar el fil per fer parlar i reflexionar
- Pensar les tècniques o recursos didàctics simpàtics per implicar els lectors en la confecció global del discurs
- Coordinar-ne les trobades
- Preparar el material: fitxa bibliogràfica, bibliografia...

La lectura ja és una activitat, però si volem anar més enllà i generar dinàmiques diferents i enriquidores podem tenir en compte:

- La visita de l'autor del llibre
- Projectió d'una pel·lícula sobre el llibre
- Si la música o la pintura té un paper rellevant, visitar una exposició o anar a un concert.
- La coordinació de l'apartat literari o cultural en la revista o blog de l'escola.
- Taller d'escriptura o d'il·lustració com a prolongació del club

Els llibres

Per fer la selecció de llibres que formaran part del club haurem de llegir molt, tant si demanem assessorament i partim d'unes lectures seleccionades per Rosa Sensat com si ens apuntem a l'Atrapallibres o al Protagonista jove. El criteri principal per què una lectura sigui susceptible de ser incorporada al grup de lectures del club és que ens emocioni, que ens impacti d'alguna manera, que ens faci pensar, que ens diverteixi, que ens provoqui un sentiment i que, evidentment, tingui una qualitat narrativa i literària.

No podem entrar en l'apartat de com analitzar la narrativa literària i gràfica o plàstica, és un tema prou ampli per dedicar moltes xerrades, però sí que hem de tenir en compte que per tal d'arribar a tots els lectors, i que tots trobin llibres que els portin a altres lectures amb les quals puguin aprofundir en els seus propis gustos o criteris personals, hem de tenir present llibres de diversos gèneres, subgèneres i temàtiques que utilitzin tècniques i recursos molt diferents per comunicar.

En el power point que us adjunto trobareu les lectures que hem fet des d'**A cau d'orella**, el club de lectura de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, són lectures provades, que han tingut força èxit entre els joves lectors.

A cau d'orella... o llegir, mirar, escoltar i parlar de llibres

Organització

A principis de curs ens vam posar en contacte amb les escoles del districte per organitzar el club de lectura. Teníem clars els criteris d'organització i metodologia, i els mestres, professorat i monitors tenien molt interès a fer participar els nois i noies.

Vam acordar que des de cada una de les escoles es farien dos grups de 15 participants voluntaris: un grup de cicle mitjà i un grup de cicle superior.

Vam marcar un calendari i un horari, ens trobàvem amb cada grup una vegada cada quinze dies a l'hora del pati del migdia. La durada de l'activitat era d'una hora.

Els llibres que els nois i noies haurien de llegir eren lectures en català que podien ser traduccions o llibres originals en llengua catalana.

Els llibres havien de ser àlbums o llibres il·lustrats. Donàvem molta importància a la lectura de la imatge.

Els nois i noies havien de comprometre's a llegir les lectures i a participar en els debats, a compartir idees.

Dues bibliotecàries anàvem a l'escola a buscar els components del grup i els acompanyàvem a la biblioteca de l'associació.

Vam decidir fer sis sessions amb els nois i noies, una per a presentar el club, una sessió destinada a comentar cada un dels llibres llegits, en total quatre, i l'última per parlar de totes les lectures fetes i triar la que més els havia agradat a tots.

Cada dia que hi havia club, la biblioteca per a infants i joves de l'associació estava preparada per rebre els lectors amb l'exposició dels llibres que recomanàvem cas que la lectura que comentàvem aquell dia havia agradat. Les lectures del club han agradat sempre tant que els nens i les nenes s'han endut tots els llibres que recomanàvem, de manera que el nombre total de lectures que han fet s'ha de multiplicar per quatre o per cinc.

Les sessions, les hem destinat a parlar del llibre llegit, a triar un fragment del text que més ens ha agradat i llegir-lo en veu alta, a triar una il·lustració que es comenta per què ens ha agradat tant o per què la trobem rellevant. Iniciant la conversa i l'intercanvi d'opinions sobre la lectura. En un segon moment es reparteix la fitxa bibliogràfica del llibre (vegeu el *power point* adjunt) amb la nostra ressenya, la coberta escanejada, la tria de llibres similars per autoria o tema o subgènere, i un apartat perquè els nois i noies puguin escriure allò que els ha suggerit la lectura, cosa que poden fer durant la sessió o després a casa.

La fitxa bibliogràfica es guarda en un dossier, pensant també amb els pares i mestres per tal que poguessin saber què han estat llegint els nois i noies i poguessin tenir una llista de bones lectures per anar a buscar a la biblioteca o comprar a la llibreria.

Durant les sessions hi ha un tercer moment en què fem una activitat per crear una dinàmica diferent. Es una activitat lligada al tema del llibre que hem llegit o que ens convida a seguir parlant del llibre. Per exemple, aquest any després de la lectura del llibre de Peter Browne *El Jardí curiós*, hem sortit al pati per fer una plantada de bulbs.

Mentre aquesta activitat ha rebut el suport del Pla Educatiu d'Entorn l'escola es quedava els llibres i els utilitzaven altres grups en els cursos següents; actualment els compra l'escola, però no cal comprar un exemplar per cada lector; si hi ha un control setmanal de les lectures, es poden comprar la meitat dels exemplars de manera que, en quinze dies entre sessió i sessió, hi ha temps per fer dos torns de lectors.

En la [presentació digital](#) de la conferència trobareu més informació i la selecció dels llibres per a primària i per a secundària.